

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

МАТЕРІАЛИ

**VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО
ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ»**

присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету
Ушинського

М. ОДЕСА - 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

**кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної
діяльності**

М А Т Е Р І А Л И

**VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО
ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ»**

присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету
Ушинського

(Одеса, 20-21 травня 2022 року)

Одеса -2022

М 54 **Методологія та технологія сучасного філософського пізнання** //
Матеріали IV Міжнародної наукової конференції (Одеса, 20-21 травня 2022 р.)
135 с.

Рецензенти:

***Пальчинська Мар'яна Вікторівна** - доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри філософії, психології та педагогіки Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку,*

***Рибка Наталя Миколаївна** – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та методології науки Державного університету «Одеська політехніка»*

Збірник матеріалів VI Міжнародної наукової конференції «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання» вміщує матеріали, які досліджують методологію сучасного пізнання; трансформаційні процеси в сучасному суспільстві; сучасні підходи до вивчення цінностей та ціннісних орієнтацій; філософію історії в сучасному вимірі; філософсько-освітні парадигми сучасного суспільства; філософію синергетики та філософські погляди Г.Сковороди у світлі сучасності. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 11 від 30 червня 2022 року)

Список використаних джерел

1. Карпов А.О. Современная теория научного образования: проблемы становления / А.О. Карпов // Вопросы философии. – 2010. – № 5. – С. 15-24.
2. Майнцер К. Сложносистемное мышление: Материя, разум, человечество. Новый синтез. – М.: Кн.дом «ЛИБРИКОМ», 2009. – 464 с.

Федорчук Оксана Анатоліївна (м. Київ) – молодший наук. співробітник Інституту обдарованої дитини НАПН України

ЗНАННЯ В КОНТЕКСТАХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ СМИСЛІВ

Розвиток суспільства впродовж всього періоду його становлення супроводжувався зростанням знання. Воно постійно накопичувалося, розповсюджувалося, передавалося новим поколінням. Спочатку за допомогою звичаїв, норм, правил, традицій, а пізніше – через систему освітніх закладів, які стають найважливішим шляхом ретрансляції знань. Осмислення практичного досвіду сформувало способи ефективного застосування знання, можливості передавати його іншим людям. Як продукт пізнавальної діяльності, знання з часом набуває самостійного існування. Соціокультурний та економічний досвід показав, що виробництво, обмін, поширення і використання знання виступають основою інноваційного розвитку.

В соціокультурних формах існування знання можна виокремити дві його різновидності об'єктивації: *реальну* і *символічну*. В першій, реальній, знання об'єктивується в адміністративних, технічних, культурних спорудах і засобах, в результатах виробничої діяльності, в матеріальних продуктах праці. Все це реальна, створена людиною, предметна їх діяльністю сила знання.

Друга форма – символічне, знакове знання. Воно одночасно виступає новою формою трансляції досягнень культури і науки насамперед за допомогою тиражування, поряд з літературними, мистецькими пам'ятками, наукових робіт. Саме вони забезпечують збереження в «пам'яті» людства досягнутих результатів теоретичних і практичних знань.

Поряд з цим не менш важливою формою об'єктивації знання є суб'єкт пізнання і діяльності як суспільно-історична істота. Інтеріоризуючи досягнутий рівень знання, він перетворює його характеристики в свої власні здібності, тим самим освоюючи предмет культури і об'єкт пізнання. В результаті суб'єкт перетворює його об'єктивні характеристики в свій здобуток, свою професійність, компетентність, талант, глибину, силу мислення тощо. Особисте знання, здібності суб'єкта як його носія сформовані в соціально-культурному, науковому спілкуванні, і сам суб'єкт є його результатом.

В епістемологічному контексті знання постає результатом практичного досвіду і наукових досліджень, присвячених «вивченню взаємовідносин, які

поєднують когнітивні процеси і духовні продукти з соціальними процесами, соціально-культурною структурою» [3, р. 5]. По своїй суті знання виявляє і опосередковує зв'язки між соціальними процесами, з одного боку, і певними формами та епістемологічним змістом знання, з іншого. Такий соціально-когнітивний підхід до феноменів знання поєднується з політологією, соціологією, природничою наукою і, звичайно, економікою, виявляючи значно більш тісний зв'язок порівняно, наприклад, з філософією, релігією чи етикою.

В процесі свого розвитку знання постійно прагнуло укорінити себе в концептуальному ядрі різних наукових течій, теорій і концепцій, як природничих, так і гуманітарних. Ця спрямованість знання знайшла свій вираз не лише в постпозитивізмі, економічній теорії, філософії науки, але і в дослідженнях духовно-культурного життя. Вивчення останніх продуктивно проводилися в рамках соціології знання, широко використовуючи поняття, напрацьовані філософією і методологією науки.

В процесі еволюції пізнання кожна з наукових, філософських, методологічних традицій та орієнтацій передбачала специфічне бачення соціальної реальності у всіх її аспектах – економічному, політичному, культурному, їх взаємозв'язків з ціннісними орієнтаціями суспільства і людини. А тому по-різному визначала об'єкт дослідження, орієнтувала на різні методи його аналізу. Наприклад, неопозитивістська лінія пізнання робила акцент на «об'єктивних», «точних», «кількісних» методах виміру і пояснення знання, феноменологічна орієнтація – на «методах розуміння» та «герменевтичній інтерпретації знання» [1].

Аналізуючи феномен знання, видатний філософ *М. Шелер* всі його форми (економіку, політику, релігію, історію, позитивну науку тощо) розглядає під кутом зору практичного життя суспільства. На його думку, все знання, всі його форми насамперед пов'язані із соціальною структурою суспільства. «Соціальний характер кожного знання, всіх форм думки, споглядання, пізнання, – зазначає мислитель, – є незаперечним; правда, не зміст кожного знання і ще в меншій мірі його предметність обумовлені соціологічно, а вибір предметів знання обумовлений домінуючими перспективами соціальних інтересів, а також форми духовних актів, в яких реалізується знання, необхідним чином обумовлені структурою суспільства» [2, с. 19].

В контексті соціально-філософської пізнавальної традиції підкреслюється, що соціокультурна реальність розглядається в концепції соціології знання як динамічна цілісність в процесі її історичного розвитку, в мінливість існування якої «вплетене» в якості важливого моменту духовне життя. Історизм визначає онтологічні схеми та епістемологічні процедури пояснення знання в різноманітності його форм. Одночасно цей підхід веде за собою «культурно-історичний релятивізм», відмову від виявлення «надісторичної, надситуаційної значущості достовірного знання, прагнення обмежити смислові структури наукового знання тими історичними рамками, в яких вони виникли і функціонують. Перетворюючи їх (і особливо істину) в момент соціокультурної динаміки, соціологія знання не може пояснити, чому ж істинне знання може сприйматися як істинне, достовірне в інших соціокультурних ситуаціях» [1, с. 307].

Подальший процес розвитку знання виокремив ряд нових підходів до його розуміння. Так, польський вчений *Флоріан Знанецький* пов'язує знання і його майбутнє з аналізом дослідницьких груп, ціннісних орієнтацій і статусу вчених [4, с. 10-11]. З точки зору польського дослідника, знання – це сукупний результат специфічної культурної, пізнавальної діяльності людей, насамперед вчених, які вступають у взаємодію один з одним. Тим самим знання стає не лише результатом, але й умовою діяльності і взаємодії вчених, тих особистостей, які продукують, генерують і культивують знання.

Новий поворот в розгляді науки і власне наукового знання під соціальним кутом зору пов'язаний з роботами *Джона Д. Бернала*, відомого англійського вченого і суспільного діяча. На відміну від соціології знання, яка робила акцент на соціокультурній обумовленості когнітивних процесів, *Джон Бернал* прагне підкреслити соціальну і технічну значущість наукового знання. А також продуктивність застосування його результатів до соціальної, культурної, політичної та економічної практики. Пов'язуючи генезу і розвиток науки з розвитком економіки, *Джон Бернал* виокремлює три етапи в історії їх взаємовідношення. Перший період (XVII ст.) характеризується розвитком механіки і астрономії під впливом потреб епохи меркантилізму, розвитку мануфактури і великих географічних відкриттів. Другий період, кульмінація якого приходить на кінець XVIII століття, пов'язаний із Першою промисловою революцією, обумовленою формуванням ринкової економіки. З кінця XIX століття починається новий період розвитку наукового знання, пов'язаний з бурхливим розвитком економіки, що потребувала нових джерел енергії, нових технологій. Результатом всього цього розвитку стала всеоб'ємна наукова революція XX століття [1].

Аналіз розвитку знання у вказані періоди ставить проблему виокремлення особливого знання, відмінного від загальних визначень, яким постає економічне знання.

Список використаних джерел

1. Огурцов А.П. Философия науки: двадцатый век: Концепции и проблемы: В 3 частях. Часть первая: Философия науки: исследовательские программы. С.-Петербург: Изд. дом «Мирь», 2011. 503 с.
2. *Scheler M.* Die Wissensformen und die Gesellschaft: Probleme einer Soziologie des Wissens. Gesammelte Werke. Bern; München, 1970. Bd. 8. S. 19.
3. The sociology of knowledge: A reader / Ed. J.E. Curtis, J.W. Petras. N.Y.; Washington (D.C.), 1970.
4. *Znaniecki F.* The social role of the man of knowledge / F. Znaniecki. – New York, 1967. – Pp. 10–11.